

Јединице ПВО у отпору НАТО агресији

СНАГА ЈЕ У СЕЋАЊУ

Херојски подвизи припадника јединица ПВО, исказани у отпору НАТО агресији, и данас, 23 године после тромесечног свакодневног бесомучног бомбардовања наших градова задивљују њихове наследнике

Пише Душан ГЛИШИЋ

Претње агресијом и ваздушним нападима стизале су Југославији и пре марта 1999. године, тако да су многе јединице Противваздухопловне одбране још средином 1988. распоређене по територији Србије и Црне Горе, на положаје који су били тајна за све сем за њихове припаднике. Добро заштићени, маскирани и скривени од погледа НАТО *авакса*, системи противваздухопловне одбране и противавионска артиљерија спремно су очекивали нападе непријатељске авијације. До њих, ипак, није дошло у јесен те 1998, како су НАТО стратеги на јављивали, већ у пролеће следеће године. Ратна машинерија Северне алијансе покренута је у

вечерњим часовима 24. марта 1999. и прве на удару биле су управо јединице ПВО. С обзиром на њихов одлучујући значај у одбрани од ваздушних напада, беспоштедно бомбардовање радарских и ракетних положаја Војске Југославије већ у првим налетима НАТО авијације никога није изненадило.

На време измештене из касарни на добро скривене и маскиране борбене положаје, без предугог задржавања на једном месту, јединице ПВО у првим нападима нису претрпеле ненадокнадиву штету, што им је омогућило да ефикасно дејствују током целе агресије, свих 78 дана. И да, како се показало, успешно бранећи отаџбину, нанесу велику штету непријатељској авијацији. Током три месеца НАТО >

агресије немилице су уништавани инфраструктура наше земље, цивилни и војни објекти, положаји јединица Војске Југославије, културни и историјски споменици, болнице, мостови, па чак и зграда Телевизије у Београду. Захваљујући ефикасном дејству јединица ПВО, честом маневрисању и изузетно успешном маскирању, сачуван је ударни потенцијал снага Копнене војске. Велики значај у одбрани земље пружиле су јединице Ваздушног осматрања, јављања и навођења, које су, непрекидно пратећи збивања у ваздушном простору изнад наше земље и окружења и достављајући податке о налетима непријатељске авијације, током свих 78 дана агресије најмоћнијих земаља НАТО алијансе на Југославију извршавале свој најважнији задатак. Захваљујући њиховим подацима, разасланим другим јединицама ПВО, попут ловачке авијације, артиљеријско-ракетних и ракетних јединица, пружан је ефикасан отпор чак и бомбардерима који су летели на висинама већим од десет хиљада метара. Користећи не тако савремене, али ипак веома делатне радарске системе, успевали су да открију и оне летелице које су НАТО стратегији сматрали невидљивим.

Јединице ВОЈИН биле су очи и уши ракетних јединица ПВО, на време измештених из матичних касарни. Опремљене тих година већ застарелим ракетним системима „нева“ и „куб“, ракетне јединице Војске Југославије биле су наш најважнији ослонац одбране од сваког дана све бројнијих и све суровијих НАТО бомбардера. Задужени за

одбрану југословенске престонице и околине, припадници 250. ракетне бригаде ПВО, наоружани системима „нева“, од самог почетка знали су шта чувају и колико се грађани Србије уздају у њих. Омогућавајући непрекидно дејство сталним маневрима и готово до савршенства извођеним маскирањем, ракеташа 250. ракетне бригаде ПВО успели су да оборе најмање два НАТО авиона, а погоде и оштете још бар двадесетак. Уништеним крстарећим ракетама ни броја се не зна. Оно што је, ипак, било значајније од самог обарања непријатељских летелица, јесте истрајност и сигурност коју су нам, својим непрекидним дејствима, давали током претходних 78 ратних дана и ноћи.

ПРВИ НА МЕТИ АГРЕСОРА

Поводом 23 године од незаконитог напада НАТО алијансе на СРЈ, о тим данима националне храбрости и упорног отпора у овом броју „Одбране“ говори пуковник Јовица Кепчија, заменик команданта 126. бригаде ВОЈИН, у то време потпоручник на дужности официра за навођење на радарском положају Копаоник, и заставник прве класе Миодраг Ристић из 250. ракетне бригаде за противваздухопловна дејства, тада старији водник.

– Бити део строја у херојској 126. бригади Ваздушног осматрања, јављања и навођења несумњиво је велика част за сваког припадника те јединице – каже на почетку својих сећања пуковник Кепчија.

– Не само због тога што смо свих 78 дана НАТО агресије успешно извршавали свој

Положаје мењамо, некада и три пута за ноћ. Имамо имитаторе радарског зрачења. Опрезнији смо, али и агресор је. Већ су изгубили неке летелице и крстареће ракете. Оборен им је и „невидљиви“. Избегавају зоне наших дејстава, или надлећу у великим групама. Помажу нам и радио-аматери, умрежени смо са њима. Борбени морал је на високом нивоу. Становништво нас прихвата као најрођеније.

наменски задатак, одолевајући и најсуровијим нападима агресора, иако смо увек била први на удару разорних пројектила из ваздушног простора, већ и зато што тој епопеји данас непрекидно поклањамо дужну пажњу, не заборављајући своје другове пале за слободу отаџбине. Орден народног хероја додељен нашој јединици, јединој таквој у Војсци Србије, схватамо као признање за жртве које смо поднели, али и као обавезу да наставимо с напорним и истрајним увежбавањем и извршавањем одговорних задатака у осматрању ваздушног простора над Србијом – каже пуковник Кепчија и додаје да су почетак НАТО агресије припадници бригаде ВОЈИН дочекали спремно, јер у задацима које обављају нема места за изненађење. И њени најмлађи припадници знају да је сваки следећи детаљ, сваки следећи секунд, сваки следећи податак – најбитнији.

Знала је то тада и најмлађа генерација официра, тек стасалих и са првим официрским звездицама пристиглих у бригаду. Неки од њих уписали су се у вечну књигу хероја положивши своје младе животе за одбрану отаџбине. Говорећи о њиховом херојству и ратном путу 126. бригаде ВОЈИН, пуковник Кепчија наставља:

– Након промоције у први официрски чин 26. септембра 1998. године, сви потпоручници службе ВОЈ бивају распоређени у 126. бригаду ВОЈИН. Добијам распоред у чету ВОЈИН на Копаонику и већ 10. октобра 1998. године, након пријема телеграма којим се, због ситуације на Косову и Метохији целој класи прекида одмор и наређује хитно јављање у јединицу, стижем на одредиште, које је врвело од људи пошто је већ био мобилисан и део резервног састава. Већ тада се могла осетити атмосфера ишчекивања рата и неизазваног сукоба с далеко бројнијим непријатељем. Времена за размишљање и претерани разговор о томе шта нас све очекује није било, јер су рад на средствима и дневно ангажовање били веома динамични. Радарска средства су се налазила у непрекидном раду 24 часа, а активности наше авијације, с једне и НАТО авиона у окружењу, с друге стране, биле су толико интензивне да су људи, после четворочасовне смене, били потпуно исцрпљени. Навикавали смо се на непрекидно праћење откривених циљева у сопственом ваздушном простору и у окружењу које је постало права „кошница” од многобројних ле-

Пуковник
Јовица Кепчија
заменик команданта
126. бригаде ВОЈИН,
у време агресије
потпоручник на дужности
официра за навођење
на радарском положају
Копеонок

**Тог судбоносног
24. марта био сам у
смени дежурних на
радарском положају
Копеонок од 15.00
до 19.00 часова.
Између 17.30 и 17.50
сати јаким шумовима
интензивно нам је
ометан осматрачки
радар из правца
Босне и Херцеговине,
да бисмо, при крају
смене, уочили и
некарактеристично
кретање летелица у
окружењу. У једном
тренутку оне су
нестале са показивача
на крајњем домету
радара. Схватили смо
да се нешто „крупно
спрема” и да се може
очекивати удар из
ваздуха.**

телица. Истовремено, наша авијација била је непрекидно ангажована и извршена су многобројна навођења ловачке авијације у свим условима. Старије колеге су говориле да се тако најбоље „учи занат” и то смо ми најмлађи врло брзо схватили – прича пуковник Кепчија.

ИШЧЕКИВАЊЕ НАПАДА

Дани ишчекивања агресије у другој половини 1998. године пролазили су у раду и стрепњи. Сваког дана били су све спремнији за обављање одговорних задатака, подаци су се вишеструко умножавали, а погледи на десетине светлећих тачкица на екрану радара, тачкица које су представљале НАТО авионе и хеликоптере у ваздушном простору земаља у окружењу, нису давали места нади да до напада те године ипак неће доћи. Знали су да их налетима ваздухоплова непријатељ тестира и мери им време. А о значају сваке секунде за ефикасно извршавање наменских задатака припадници 126. бригаде ВОЈИН учили су још на Војној академији.

– Све до марта 1999. године ситуација се није битно мењала, осећала се непрекидна тензија, посебно у ваздушном простору, и били смо спремни да одговоримо изазовима, мада нисмо били сасвим свесни шта све можемо да очекујемо од технолошки и бројчано надмоћније НАТО авијације. Тог судбоносног 24. марта био сам у смени дежурних на радарском положају Копеонок од 15.00 до 19.00 часова. Између 17.30 и 17.50 сати јаким шумовима интензивно нам је ометан осматрачки радар из правца Босне и Херцеговине, да бисмо, при крају смене, уочили и некарактеристично кретање летелица у окружењу. У једном тренутку оне су нестале са показивача на крајњем домету радара. Схватили смо да се нешто „крупно спрема” и да се може очекивати удар из ваздуха. У 18.39 из Оперативног центра примио сам сигнал којим је дата ваздушна опасност. На радарским показивачима потпуно затишје, није било откривених летелица. Командир чете наредио је да се целокупно људство, осим петочлане борбене смене, повуче са локације размештаја радарских средстава и оперативне сале и да се хитно распореди на безбедни део у подножју Панчићевог врха, где су се налазили објекти за смештај људства и магацини, али и заклони. Тражим одобрење од командира јединице да останем и даље у смени и да, ако за-

треба, помогнем колеги официру за навођење. Из правца Албаније и Македоније убрзо се појављује велики број летелица, ударних група непријатеља, и ми схватамо да следе масовни напад – каже пуковник Кепчија.

По јединицама бригаде те прве вечери агресије испољена су ватрена дејства крстарећим ракетама. Гађане су јединице које су биле у борбеном раду, али и напуштени радарски положаји. Непосредно пред дејство по радару на радарском положају Копаоник начелник борбене смене наредио је напуштање положаја и распоређивање на безбеднијој локацији, што је спречило трагедију. Радар остаје укључен, док се подаци аутоматски прослеђују у оперативни центар. Недуго затим – сећа се пуковник Кепчија – око 20.05 извршено је дејство разорним пројектиlima по радарском положају Копаоник и готово истовремено на положаје Црни рт код Сутомора. Прво дејство по јединицама бригаде извршено је у 19.55 часова по радару великог домета П-14 на радарском положају у Качареву. У наредних 78 дана агресије, као „очи и уши” Војске Југославије, били су стална мета НАТО авијације, али и сметња и трн у оку непријатељевим планерима. Говорећи о тактичким начелима употребе јединица ВОЈИН, пуковник Кепчија истиче да су одступање од тактичких начела груписања снага ВОЈИН и прилагођавање дејства процењеној снази непријатеља, уз иновативну примену размештаја јединица у радарском рејону, омогућили да бригада ВОЈИН свих 78 дана НАТО агресије ефикасно изршава свој наменски задатак, због чега је и одликована Орденом народног хероја. Честа примена маневра премештањем, примена мера маскирања, како формацијским, тако и приручним средствима, израда лажних положаја у циљу обмањивања непријатеља, употреба визуелних осматрачких станица у интегрисаном систему ВОЈ, употреба резервних јединица и средстава, само су неке од тактичких радњи и поступака које су допринеле обезбеђењу потребне живавости и непрекидности система ВОЈ.

– Свака борба, па и ова наша, са неупоредиво надмоћнијим непријатељем, имала је своје жртве. Кад је реч о нашој јединици, највеће жртве поднели су млади официри бригаде. Само седам дана по отпочињању агресије, 31. марта 1999. године, дејством непријатеља по радарском положају Китка код Врања у кабини радара ТПС-70 тешко је рањен потпоручник Жељко Мићић, док је 4. априла 1999, услед дејства НАТО авијације по радарском положају Јанков камен, лакше рањен мајор Душан Балан. Два дана касније, 6. априла у 23.05, услед директног поготка у кабину радара ТПС-63 на радарском положају Маљен, живот су изгубили потпоручници Жељко Савичић и Синиша Радичић. Наша јединица своје хероје никад не заборавља. Сваке године организујемо помен погинулим официрима на

планини Маљен, а низом спортских и друштвених манифестација чува се сећање на њих. Такође, представници бригаде редовно обилазе и помажу у лечењу и нези капетана Жељка Мићића, завршава пуковник Јовица Кепчија своја сећања на прве дане одбране од НАТО агресије.

РАКЕТАШ – СИНОНИМ ЗА ХРАБРОСТ

Захваљујући редовном и правовременом обавештавању о налетима непријатељске авијације, ракетне јединице Војске Југославије, непрекидно и прецизно дејствујући с многобројних борбених положаја, нанеле су агресору неочекивано велике губитке. О тим данима славе наших противавионаца сведочи заставник прве класе Миодраг Ристић из 250. ракетне бригаде за ПВД.

– У рејон села Штаваљ стигли смо 12. марта 1999. године. Смештамо се у напуштени Ловачки дом, а технику рас-

порепујемо и маскирамо по оближњим шумарцима. Представници општине Сјеница и одговорни из Команде Ужичког корпуса посећују нас већ сутрадан. Одмах нам обезбеђују телефонску линију, а касније умногоме олакшавају живот на борбеним положајима и у теренским условима. Лекар нас обилази свакодневно, прикључују нас на електричну мрежу, организују снабдевање водом. Након размештаја, извиђамо и одређујемо основни и велики број резервних положаја, реализује се обука, пре свега резервног састава. Периодичне прегледе технике изводимо на местима која нису у склопу положаја предвиђених за дејства. Морал је на високом нивоу, иако смо, с разлогом, забринуте због техничке инфериорности. Системи и средства којима смо наоружани су из шездесетих година и не могу много да наштете непријатељу, мислили смо. Врло брзо, међутим, показало се да нисмо били у праву и да је свака „пушка” убојита у рукама znalца и јунака – каже

заставник Ристић.

Почетак агресије батерија 250. ракетне бригаде за ПВД дочекала је у околини Сјенице. Дејствујући углавном ноћу, после сваког укључивања радара мењају положај. Некада се помере за свега неколико стотина метара, а некада и за неколико километара. Знају да им упорно маневрисање спасава живот.

– Људи су све уморнији, па у борбени рад уводимо две смене, начелно се смењујући у поноћ. Купање људства организује се на Аеродрому „Сјеница”. Протиче друга недеља агресије и тај кобни 4. април започиње уобичајно, заменили смо уље у моторима и обавили провере уз помоћ стучних лица из логистичке чете. Прву смену тога дана на Радарској станици за обавештавање и навођење (РСтОН) чинили су поручник Златко Јовановић, млађи водници Срђан Филиповић и Славољуб Заграђанин и војни обвезник Драган Ашанин. За другу смену одређе-

Почетак агресије батерија 250. ракетне бригаде за ПВД дочекала је у околини Сјенице. Дејствујући углавном ноћу, после сваког укључивања радара мењају положај. Некада се помере за свега неколико стотина метара, а некада и за неколико километара. Знају да им упорно маневрисање спасава живот.

ни смо били мајор Александар Јанковић, старији водник Зоран Ромчевић и ја. Пред сам крај рада прве смене батерију преводим у први степен приправности. Укључују се и раде десетак минута, немају циљеве по којима би могли да дејствују. Проверавају то још пар пута у тих десет минута. С обзиром на то да су укључивали РСтОН, поручник Јовановић командује промену положаја. Искључују станицу, али положај није промењен. Није било времена. Противрадарска ракета погађа станицу у 23.30. Само пола сата пред крај смене. Од дејства ракете млађи водник Заграђанин гине, а поручник Јовановић задобија тешке ране, због којих ће касније бити пензионисан. Са положаја нам јављају да је радар погођен. Лекар који је, игром случаја, дошао да нас обиђе (први пут ноћу), теренским санитарским возилом одмах одлази на положај. Уз помоћ млађег водника Филиповића и војног обвезника Ашанина медицински збрињава поручника Јовановића и одвози га у болницу. Долазим на место несреће, сви су у шоку, али знају шта треба да раде. Износимо безживотно тело нашег саборца из радара. Распоређујем људство на прилазима положају и наређујем да не дозволе прилаз никоме ван састава батерије. Убрзо лекар поново долази и одвози тело млађег водника Заграђанина. Не желећи да ризикујемо животе војника, технику са положаја у очекујуће рејоне превозимо старији водник Зденко Злопаша, водник Далибор Неранчић и ја. Комплетан састав батерије ту ноћ проводи ван објекта, у малим групама.

Заставнику Ристићу пада у део незахвална улога, улога коју нико од бораца не жели. Али, нема се куд. Одређен је да у ноћним сатима 6. априла прати посмртне остатке млађег водника Заграђанина до његовог родног Крагујевца.

– Испред породичне куће стижемо после поноћи. Мислим, боље је тако, биће мање људи. Али нисам био у праву. У дворишту испред куће налази се више од сто људи. Шта да им кажем? Како да погледам у очи родитеље трагично настрадалог водника Заграђанина? Нисам био спреман за то. Нико не може бити спреман. Излазимо из возила. Дочекују нас плач, јауци, нарицање. Прилази ми његов отац, он не плаче. Гледа ме у очи и пита је ли његов син у сандуку. Одговарам потврдно и тада обојица брзице мо у плач. Заграђанин је сахрањен сутра-

Заставник прве класе
Миодраг Ристић
из 250. ракетне бригаде
за ПВД, у време агресије
старији водник

Испред породичне куће стижемо после поноћи. Мислим, боље је тако, биће мање људи. Али нисам био у праву. У дворишту испред куће налази се више од сто људи. Шта да им кажем? Како да погледам у очи родитеље трагично настрадалог водника Заграђанина? Нисам био спреман за то. Нико не може бити спреман. Излазимо из возила. Дочекују нас плач, јауци, нарицање. Прилази ми његов отац, он не плаче. Гледа ме у очи и пита је ли његов син у сандуку. Одговарам потврдно и тада обојица брзице мо у плач.

дан, 7. априла. Не сећам се сахране – каже заставник Ристић, који се истог дана вратио у јединицу, међу људе који су још под утиском трагедије.

– Углавном ћуте, или разговарају о ракетирању радара. Следећег дана, 8. априла, одлазимо у село Стапаре код Ужица, где се придодajeмо 3. самосталној ракетној батерији, којом командује капетан прве класе Мирослав Перишић. Рад се организује у две смене. Смењујемо се у девет ујутро и радимо непрекидно 24 часа. Улазим у РСтОН, први пут након оне ноћи. Покушавам да будем прибран и да на остале оставим утисак да радим нешто уобичајно. Редовно. Као и сваког дана. А мозак и срце ми раде „сто на сат”, мислим да ми откуцаје срца чују сви. Кратко оклевају и улазе за мном. Филиповићу сам рекао да уђе кад буде био спреман. Положаје мењамо, некада и три пута за ноћ. Имамо имитаторе радарског зрачења. Опрезнији смо, али и агресор је. Већ су изгубили неке летелице и крстареће ракете. Оборен им је и „невидљиви”. Избегавају зоне наших дејстава, или надлећу у великим групама. Помажу нам и радио-аматери, умрежени смо са њима. Борбени морал је, опет, на високом нивоу. Становништво нас прихвата као најрођеније. Након смене нас сачекају с палачинкама, крофнама... Снабдевање је одлично, добијамо и цигарете. У том рејону задржали смо се најдуже – сећа се заставник Ристић.

Крајем априла батерија одлази за село Шопић крај Лазаревца, а затим и у околину села Јабучје. Из тог рејона дејствовали су 28. априла, како су касније сазнали, на авион типа „торнадо”. Након тога одлазе у Банатско Ново Село, Банатски Брестовац, Доњи Товарник, Ковилово, Падинску Скелу. Померања су честа, маскирања детаљна и маштовита.

– Ако је било наших јединица у рејону размештаја „ракетања”, већ сутрадан мењали су положај и померали се од нас. Било је опасно наћи се у нашој близини. Зато је реч „ракетањ” тих ратних дана била синоним за храброст, поносили смо се тиме. Чак и они који су боровали у нашој близини постајали су храбрији и одлучнији. Тако је и данас. Зато је 250. ракетна бригада за ПВД одликована Орденом народног хероја, зато је сваком од нас част што смо у тој јединици – завршава своја сећања заставник прве класе Миодраг Ристић. |